

Οι τελευταίες ημέρες της βυζαντινής αυτοκρατορίας

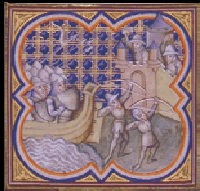
*Βαρύς ο κόσμος να τον ζήσεις
όμως για λίγη περηφάνια το άξιζε.*



Και εγένετο ουν θλίψις...



...και πολύ κλαυθμός
δια το θλιβερόν μήνυμα...



....ότι χείρον τούτου ου γέγονεν,
ούτε γενήσεται.



Η Πόλις εάλω

Θέμα - άξονας

- Κοινό θέμα όλων των δραστηριοτήτων του εκπαιδευτικού σεναρίου είναι η **μελέτη των γεγονότων της άλωσης του 1453 μέσα από διαφορετικές πηγές**.
Κεντρικός άξονας είναι η αναζήτηση, επιλογή, ταξινόμηση, ανάλυση κειμενικού και οπτικού υλικού με στόχους να αναγνωριστούν και να προσδιοριστούν οι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες που οδήγησαν το Βυζάντιο στην παρακμή και την πτώση.

Πηγές



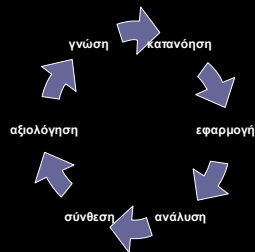
- Η χρήση των πηγών επιτρέπει στο μαθητή να συμμετέχει ενεργητικά στην κατάκτηση της γνώσης. Η προσπάθειά μας εντοπίζεται στο να οδηγήσουμε το μαθητή στην **ανακάλυψη της ιστορικής γνώσης**. Το ηλεκτρονικό περιβάλλον μας υποστηρίζει στη διαμόρφωση **μονοπατιών επίσκεψης του παρελθόντος** μέσα από την επιλογή πηγών και τη δημιουργία δεσμών μεταξύ τους.

Ως προς το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας

- Να γνωρίσουν το γεγονός που προηγούνται της άλωσης και να προσδιορίσουν τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες, που οδήγησαν το Βυζάντιο στην παρακμή και την πτώση, αξιολογώντας τη σημασία τους.
- Να ταξινομήσουν και στη συνέχεια να συνθέσουν ιστορικό υλικό, με στόχο να εκθέσουν:
 - I) Τα αίτια της πτώσης της πόλης
 - II) το ρόλο των πρωταγωνιστών της σύγκρουσης

Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία

Οι μαθητές εφαρμόζουν το σχήμα:



Οργάνωση της τάξης - ροή της δραστηριότητας

- ☞ καταιγισμός ιδεών
- ☞ Ομάδες των τριών: χειριστής- συντονιστής- γραμματέας

Στόχοι του Προγράμματος σπουδών

Οι μαθητές:

- εντοπίζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές, αφενός ανάμεσα στο περιεχόμενο και αφετέρου ανάμεσα στην οπτική δύο ή περισσότερων "πηγών" [σύγκριση, αναγνώριση οπτικής γωνίας].

Στόχοι...

εξοικειώνονται με την παρατήρηση εικόνων, αξιοποιούν τα εικονιστικά στοιχεία, ώστε να διατυπώνουν προσωπικά συμπεράσματα για τα ζητούμενα [άντληση ιστορικών δεδομένων από εικαστική πηγή, έλεγχος αξιοπιστίας, λεκτική απόδοση εικαστικών ιστορικών μαρτυριών].

Επιδιώκουμε να

- αναγνωρίζουν το είδος της "πηγής" και να εντάσσουν την πληροφορία της "πηγής" στα γενικότερα ιστορικά της συμφραζόμενα.
- διατυπώνουν σε δικό τους αυτόνομο λόγο την πληροφορία που τους δίνει η "πηγή".
- διακρίνουν στις ιστορικές μαρτυρίες αίτια και απόψεις

Ακόμη...

- διατυπώνουν λογικές υποθέσεις με βάση τις ιστορικές τους γνώσεις σχετικά με τα κίνητρα των ανθρώπων της εποχής [εύλογη εικασία, συναγωγή συμπεράσματος].
- προσεγγίζουν ιστορικές έννοιες, όπως τη μεταβολή και την αιτιότητα
- καλλιεργούν την αναλυτική και συνθετική τους ικανότητα

Ομάδα 1η – Οι χαρτογράφοι



Ομάδα χαρτογράφων

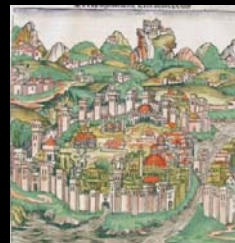
- Μπορείτε να προσδιορίσετε τη θέση της Κωνσταντινούπολης στο χάρτη; Μπορείτε να περιγράψετε τη στρατηγική σημασία της Πόλης; Αναζητήστε στο διαδίκτυο χάρτες είτε δορυφορικές φωτογραφίες της περιοχής και προσδιορίστε τη θέση της Κωνσταντινούπολης, του Βοσπόρου, του Κεράτιου κόλπου, της Θάλασσας του Μαρμαρά.

Ομάδα 2 Πολιορκητικών μηχανών -τακτικής πολέμου.



- Αναζητήστε πληροφορίες στο διαδίκτυο για το υγρόν πυρ και εικόνες από τα πολιορκητικά όπλα της εποχής
- Ετοιμάστε μία παρουσίαση για την ολομέλεια

Ομάδα 2 – αμυντική τακτική



Να αξιολογήσετε την αμυντική τακτική των Βυζαντινών, αναφερόμενοι στην προστασία των τειχών, στις τάφρους, και στη χρήση της αλυσίδας του Κερατίου.

Ομάδα 2 – επιθετική τακτική



Να αξιολογήσετε την επιθετική τακτική των Οθωμανών. Να αναφερθείτε στη χρήση του ουγγρικού τηλεβόλου, του πολιορκητικού πύργου, στη δίολκο που κατασκεύασαν ανάμεσα στο Βόσπορο και στον Κεράτιο. Υπάρχουν ανάλογα παραδείγματα υπεροπλίας στην ιστορία που έκριναν πολέμους;

Ομάδες 3-4 Χρονικογράφων

- Μελετήστε το χρονικό της άλωσης. Στη συνέχεια κάθε ομάδα θα επιλέξει δύο από τις προτεινόμενες δραστηριότητες και θα προετοιμάσει στον επεξεργαστή κειμένου μία καταγραφή στο ημερολόγιο:
- α. ενός Βυζαντινού ανθενωτικού πολίτη που διαπιστώνει ότι η Πόλη έχει περικυκλωθεί από τον Οθωμανικό στόλο

Ημερολόγια



- β. ενός Βυζαντινού αξιωματούχου που μαθαίνει ότι ο αυτοκράτορας απέρριψε τις προτάσεις του Μωάμεθ για συνθηκολόγηση
 - γ. ενός Οθωμανού στρατιώτη που σχεδιάζει λιποταξία μετά από 3 εβδομάδες πολιορκίας
 - δ. ενός Βυζαντινού στρατιώτη που βλέπει την έκλειψη της σελήνης στις 28 Μαΐου
 - ε. μιας γυναίκας ή ενός παιδιού που έχει επιζήσει της καταστροφής
- (Μπορείτε να συμβουλευτείτε την ενότητα «Ημερολόγιο» του βιβλίου σας Έκφραση – Έκθεση).

Ομάδα 5 Εικονογράφων - αγγελιοφόρων

- Είστε κάτοικοι Ρώμης και επιστρέφετε στην πατρίδα σας με την είδηση της πτώσης. Η Άλωση είχε τεράστια απήχηση σε ολόκληρη τη δυτική Ευρώπη. Όλοι θρήνησαν με την είδηση ότι το προπύργιο του ευρωπαϊκού πολιτισμού είχε γκρεμισθεί. Μελετήστε το αρχείο Τοιχογραφίες της πολιορκίας της Πόλης από μολδαβικό μοναστήρι. Τι πληροφορίες συνάγετε από τη μελέτη των τοιχογραφιών; Να ετοιμάσετε μία παρουσίαση στην οποία θα διηγήσετε τα γεγονότα της πολιορκίας και της πτώσης της Πόλης. Τοποθετήστε τις διαφάνειες με όποια σειρά αποφασίσετε και παρεμβάλετε κείμενο όπου θα περιγράφετε την πολιορκία. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε χωρία από τα παραθέματα.

Ομάδα 6 των Λαογράφων

- Μελετήστε τα Ποιήματα για την άλωση
- Μπορείτε να εντοπίσετε ποιες ψυχικές διαθέσεις κυριαρχούν;
- Υπάρχουν κοινοί εκφραστικοί τρόποι ανάμεσα στους θρήνους και στη σύγχρονη ποίηση;

Ο μαρμαρωμένος βασιλιάς



Θα ετοιμάσετε μία παρουσίαση για τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο. Μπορείτε να απομονώσετε στίχους των ποιημάτων που αναφέρονται στον τελευταίο υπερασπιστή; Πώς παρουσιάζεται στη σύγχρονη ποίηση; πώς στη δημώδη;

Ομάδα 7 των ιστορικών

- Να τοποθετήσετε τα αίτια της άλωσης σε αξιολογική σειρά αιτιολογώντας την άποψή σας.
Αίτια της άλωσης:
- Συντριπτική υπεροχή των πολιορκητών σε έμπυχο και άψυχο υλικό
- Χρήση εξελιγμένων όπλων και μεθόδων πολιορκίας
- Αδυναμίες θνήσκουσας αυτοκρατορίας
- Κόπωση και αποθάρρυνση Βυζαντινών
- Ανεπάρκεια βοήθειας από Δύση
- Κατάκτηση μεγαλύτερου μέρους της αυτοκρατορίας (έλλειψη εφοδίων)

Κωνσταντίνος:

"Το δε την πόλιν σοι
δούναι ουτ' εμόν εστίν
ουτ' άλλου των
κατοικούντων εν ταύτη·
κοινή γαρ γνώμη
άπαντες αυτοπροαιρέτως
αποθανούμεν και ου
φεισθόμεθα της ζωής
ημών".



Και περισσότερη τιμή τους πρέπει όταν προβλέπουν...

- Στις 21 Μαΐου ο Σουλτάνος έστειλε πρέσβη ζητώντας την παράδοση της πόλης με αντάλλαγμα την παραχώρηση της ελευθερίας στον Κωνσταντίνο και την αναγνώρισή του ως ηγεμόνα της Πελοποννήσου.
- Αξιολογήστε την απόφασή του αυτοκράτορα να απορρίψει την πρόταση του σουλτάνου. Γιατί επέμεινε να υπερασπιστεί την Πόλη μέχρις εσχάτων ενώ του είχε δοθεί η δυνατότητα συνθηκολόγησης και αποχώρησης; Να διαβάσετε τον τελευταίο λόγο που απηύθυνε στο λαό της Πόλης ([Παράθεμα III](#)). Τι στοιχεία συνάγετε από την ανάγνωσή σας;

Μωάμεθ Β΄



Μωάμεθ Β΄



Να συλλέξετε στοιχεία για τον Μωάμεθ τον Β΄ τον πολιορκητή. Ποιοι ήταν οι στόχοι του; Η εκπαίδευσή του τον βοήθησε στην κατάκτηση της Πόλης; (Διαβάστε επίσης το σχετικό [παράθεμα III: Μωάμεθ Β΄](#)). Τι στοιχεία συλλέγουμε για τον χαρακτήρα του από το μήνυμά του προς τον Κωνσταντίνο; Μελετήστε το απόσπασμα από το Χρονικό του Γεωργίου Φραντζή που παρατίθεται στα "Κείμενα της ΝΕ λογοτεχνίας" Α' τεύχος, ΟΕΔΒ, σ.65. Τι παρατηρείτε από τη σύγκριση των δημηγοριών του αυτοκράτορα και του σουλτάνου;

Μνήσθητι Κύριε, είναι κοντά...



...

Έτσι καθώς εστέκονταν ορθός μπροστά στην Πύλη κι άπαρτος μες τη λύπη του ...

Μεσημέρι από νύχτα και μήτ' ένας πλάι του
«Μεσημέρι από νύχτα - όλ' η ζωή μια
λάμψη!» φώναξε κι όρμησε μες στο
σωρό σύρνοντας πίσω του χρυσή γραμμή
ατελεύτητη

Και αμέσως ένωσε ξεκινήμενη από μακριά η
στερνή χλωμάδα να τον κυριεύει



...



κάτω απ' τα πόδια του άκουγε στη μεγάλη καταβόθρα
να καταποντίζονται πλώρες μαύρων καραβιών
τ' αρχαία και καπνισμένα ξύλα
όθε με στυλωμένο μάτι ορθές ακόμη Θεομήτορες επιτιμούσανε
Αναποδογυρισμένα στις χωματερές αλόγατα
σωρός τα χτίσματα μικρά μεγάλα
θρουβαλισμός και σκόνης άναμμα μες στον αέρα

Πάντοτε με μια λέξη μες στα δόντια του
άσπαστη
κειτάμενος

Αυτός
ο τελευταίος Έλληνας!

Αλί και βάι

.....
"Αλί εμάς και βάι εμάς, πάρθεν η Ρωμανία!

-
- Η Ρωμανία πέρασε, η Ρωμανία 'πάρθεν.
- Η Ρωμανία κι αν πέρασεν, ανθεί και φέρει κι
άλλο"

(Ποντιακό Δημοτικό Τραγούδι)

To be continued...

Η συνέχεια στο εργαστήριο....



Η εισήγηση και το σύνολο του
υποστηρικτικού υλικού είναι
διαθέσιμη στο δικτυακό τόπο:
Διαδίκτυο και Διδασκαλία

www.netschoolbook.gr

Ευχές & κατάρτες:
terracomputerata@gmail.com